

Sygn. akt V CZ 61/14

POSTANOWIENIE

Dnia 3 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa M. K. i M. K.

przeciwko S. Bank S.A. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 3 października 2014 r.,

zażalenia powodów na wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 28 stycznia 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając Sądowi
Okręgowemu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 stycznia 2014 r. Sąd Okręgowy w W., na skutek apelacji strony pozwanej, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., uchylił wyrok Sądu Rejonowego w W., uwzględniający powództwo o zapłatę i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W jego uzasadnieniu stwierdził, że nie doszło do rozpoznania istoty sprawy przez Sąd Rejonowy, który pominął ustawową przesłankę dopuszczalności pozytywnego dla powodów rozstrzygnięcia określoną w art. 411 pkt 1 k.c. Wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji powinien przeprowadzić postępowanie dowodowe w celu ustalenia, czy w przedmiotowym stanie faktycznym zaszły przesłanki określone w art. 411 pkt 1 k.c., warunkujące możliwość skutecznego żądania przez powodów zapłaty. W oparciu o przesłuchanie stron bądź inne zawnioskowane przez strony dowody Sąd Rejonowy powinien ustalić, czy dokonując zapłaty na rzecz pozwanego poszczególnych objętych żądaniem pozwu rat kredytu, wraz z zakwestionowanym w procesie podwyższonym oprocentowaniem, powodowie wiedzieli, że do jej zapłaty nie są zobowiązani oraz czy dokonywali zapłaty z zastrzeżeniem zwrotu, bądź też w celu uniknięcia przymusu.

W zażaleniu powodowie wnieśli o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazanie sprawy do rozpoznania temu Sądowi zarzucając, że nie zaszły podstawy do wydania wyroku kasatoryjnego. Skarżący podnieśli, że w sprawie rozpoznano istotę sprawy w oparciu o materiał zgromadzony w postępowaniu dowodowym, którego zakres wyznaczyły same strony, powodowie wytoczonym powództwem, a pozwany podnoszonymi twierdzeniami, wnioskami dowodowymi i zarzutami, pośród których brak było zarzutu z art. 411 pkt 1 k.c. Strony na żadnym etapie postępowania nie wywodziły twierdzeń opartych na okolicznościach wynikających z tego przepisu, ani nie wnioskiowały o przeprowadzenie dowodów na takie okoliczności. W tym stanie rzeczy - w ocenie skarżących - Sąd pierwszej instancji prawidłowo przyjął, że dopuszczalne jest żądania przez powodów zwrotu od pozwanego świadczenia dokonanego nienależnie na jego rzecz.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kontrola dokonywana przez w Sąd Najwyższy, rozpoznający zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, ma charakter formalny i odnosi się do przesłanek uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji. Sąd Najwyższy rozpoznając wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie bada jedynie, czy sąd apelacyjny prawidłowo zakwalifikował określoną sytuację procesową, jako odpowiadającą powołanej podstawie kasatoryjnego orzeczenia. Poza zakresem tej kontroli pozostaje natomiast stanowisko zajęte przez ten sąd co do meritum sprawy (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 października 2012 r., I CZ 136/12, nie publ., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, nie publ., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, nie publ., z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 213, nr 3, poz. 41) z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, nie publ., z dnia 15 lutego 2013 r., I CZ 5/13, nie publ., z dnia 10 kwietnia 2013 r., IV CZ 21/13, OSNC 2013, nr 11, poz. 134, z dnia 21 czerwca 2013, I CZ 48/13 nie publ., z dnia 5 grudnia 2013 r., V CZ 68/13, nie publ.).

Postępowanie apelacyjne ma służyć ponownemu zbadaniu całokształtu sprawy przez sąd drugiej instancji, który - tak jak sąd pierwszej instancji - jest uprawniony do rozstrzygania o faktach i o zastosowaniu norm prawa materialnego, a w razie stwierdzenia błędów popełnionych w tym zakresie przez sąd pierwszej instancji do ich usunięcia. Sąd rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami naruszenia prawa materialnego, wiąże go natomiast zarzuty naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Z uwagi na charakter postępowania apelacyjnego, w razie uznania apelacji za uzasadnioną, sąd apelacyjny powinien wydać orzeczenie reformatoryjne, a jedynie wyjątkowo, w razie gdy zachodzą przesłanki z art. 386 § 2 i 4 k.p.c., może uchylić zaskarżone orzeczenie (wyrok, postanowienie co do istoty sprawy), przekazując sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Orzeczenie kasatoryjne może być wydane tylko w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji i zniesienia postępowania w tym zakresie, nierozpoznania istoty sprawy i wówczas gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Jak przyjmuje się w judykaturze, nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi wówczas, gdy sąd pierwszej instancji rozstrzygnął nie o tym, co było przedmiotem sprawy lub zaniechał w ogóle zbadania materialnej podstawy żądania, pominął całkowicie merytoryczne zarzuty zgłoszone przez stronę, rozstrzygnął o żądaniu powoda na innej podstawie faktycznej niż zgłoszona w pozwie, nie rozważył wszystkich zarzutów pozwanego dotyczących kwestii faktycznych, czy prawnych mających znaczenie dla oceny zasadności roszczenia powoda (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36, z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, nie publ., z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ.).

Oceny o nierozpoznaniu istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. nie uzasadniają wszelkie inne wady rozstrzygnięcia dotyczące naruszenia prawa materialnego czy procesowego. Nie uzasadnia uchylenia przez sąd apelacyjny wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji niewzięcie przez ten sąd pod rozważenie wszystkich dowodów, które mogły służyć do należytego rozpatrzenia sprawy lub nierozważenie wszystkich okoliczności (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 330/10, nie publ.).

Rozpoznając sprawę w granicach apelacji sąd drugiej instancji dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na materiale zebranym w pierwszej instancji i na tej podstawie dokonuje oceny prawnej żądania powoda. Przepis art. 386 § 4 uzasadnia w takiej sytuacji wydanie orzeczenia kasatoryjnego tylko w razie, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, co w niniejszej sprawie nie zachodzi.

Na tym tle stwierdzone przez Sąd Okręgowy uchybienia w postępowaniu przed Sądem Okręgowym błędnie zakwalifikowane zostały jako uzasadniające uchylenie wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c.

Kierując się powyższym Sąd Najwyższy, na podstawie art. 394¹⁵ zd. 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., a w zakresie orzeczenia o kosztach postępowania na podstawie art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., uchylił zaskarżony wyrok, pozostawiając Sądowi Okręgowemu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.